

IVÆRKSÆTTERKURSER FOR UNGE I UDSATTE BOLIGOMRÅDER

– en evaluerende guide

INFORMATION OM PUBLIKATIONEN

Udgivet marts 2016

Forfattet af:

SocialRespons

SocialRespons

Layout:

Marie Joensen

SocialRespons' publikationer kan frit citeres med angivelse af kilden.
Ved gengivelse af publikationen modtages produktet gerne af SocialRespons.
www.socialrespons.dk

Tak til de unge deltagere, samarbejdspartnere og undervisere, der har fortalt historier, ladet sig interviewe og på andre måder videregivet deres erfaringer til brug for denne rapport.

Rapporten her er baseret på workshops med unge deltagere, interview med unge deltagere, interview med samarbejdspartnere og projektledere, workshop med undervisere samt deltagerobservation. Ved yderligere interesse for metoderne bag denne rapport kan du kontakte SocialRespons.

Udover denne kvalitative evaluering har der løbende været opsamlet kvantitativ data på projektet af projektledelsen i Københavns Erhvervshus. Disse kan indhentes ved efterspørgsel. Interesserede kan rette henvendelse til projektleder Cecilie Brøndum Boesen eller projektmedarbejder Nynne Staal Parvang.

INDHOLD

02	Information om publikationen
	Introduktion
04	Otte iværksætterkurser i udsatte boligområder
05	Rapportens opbygning
	Iværksætterier som katalysator for alsidige resultater
07	Målgruppen
08	Løbende tilpasning af målsætninger
09	Resultater for deltagerne
11	Projektets primære udfordringer
12	Anbefalinger – projektets ramme
	Rekruttering & opstart
13	Samarbejdspartnere og image i lokalmiljø
14	Ambitioner som rekrutteringsstrategi
15	Anbefalinger – rekruttering & opstart
	Undervisningen
17	Værktøjer til at komme fra idé til handling
18	Fokus på styrker & kompetencer
19	Anbefalinger – undervisningen
	Løbende støtte
21	En personlig tilstedeværelse
22	Anbefalinger – løbende støtte
	Rummet
23	Det innovative rum
24	Involverende krav & ambitioner
25	Anbefalinger – rummet
	Forankring & opfølgning
27	Lokal forankring
28	Opfølgning på idéer
29	Anbefalinger – forankring & opfølgning
30	Erfaringer fra lab-projektet

INTRODUKTION

Denne rapport er dels en kvalitativ evaluering af en række kurser kaldet Lab (forkortelse af 'laboratorium'), der har haft til formål at fremme iværksætteri blandt unge i udsatte boligområder, og dels en guide til inspiration og projektstyring til alle, der har interesse for at arbejde med unge og iværksætteri.

Tilsammen er det en historie om, hvordan der kan skabes bemærkelsesværdige resultater for en udsat målgruppe med et projekt, der tager udgangspunkt i deltagernes egne idéer og giver dem liv ved at tro på dem hele vejen fra idé til koncept.

Rapporten er et resultat af et evalueringsforløb fokuseret på de unges oplevelser foretaget af SocialRespons for Københavns Erhvervshus, som er en del af Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen i Københavns Kommune.

OTTE IVÆRKSÆTTERKURSER I UDSATTE BOLIGOMRÅDER

Københavns Erhvervshus gennemførte indsatsen Fremskudt iværksætteri og erhvervsfremme i de særligt udsatte boligområder i 2012 – 2015 med midler fra en ministeriel bevilling. Indsatsen havde overordnet til formål at øge andelen af kommercielle og sociale iværksættere og derved mindske ledigheden i særligt udsatte boligområder i København. Indsatsen omfattede forskellige typer af opsøgende rådgivning og kompetenceudvikling i områderne. Heriblandt blev der gennemført iværksætterkurser for unge ml. 16-25 år. Det er resultater og erfaringer fra disse iværksætterkurser (herefter refereret som Lab-kurser), som denne rapport fokuserer på.

I alt har Københavns Erhvervshus i perioden 2012-2015 gennemført otte kurser i udsatte boligområder med i alt 123 deltagere. Indsatsens pilotprojekt var "Lab2700 Talenter" forankret i Husum på Energi-Center Voldparken. Navnet Lab2700 var en sammentrækning af laboratorium og postnummeret. Ud over "Lab2700 Talenter" er der gennemført tre kurser på Nørrebro, to kurser i Nordvest og et i Sydhavnen og et på Amager.

RAPPORTENS OPBYGNING

Denne rapport forholder sig til de kvalitative resultater af de otte iværksætterkurser, som de beskrives af en række unge, der har gennemført dem. Samtidig afspejler den de erfaringer, de unge deltagere samt undervisere, samarbejdspartnere og projektledere har gjort sig undervejs. Både resultater og erfaringer beskrives under de følgende seks afsnit: "Iværksætteri som katalysator for alsidige resultater", "Rekruttering og opstart", "Undervisningen", "Løbende støtte", "Rummet" og "Forankring og opfølgning". Hvert afsnit er todelt og starter med at beskrive resultater og erfaringer fra Lab-kurserne. Herefter kommer en række anbefalinger til andre, der har interesse i at arbejde med lignende forløb. Derudover præsenteres til slut to værktøjer, som kan bruges til inspiration og projektstyring for interesserede, der fremover vil arbejde med iværksætteri og unge. De to værktøjer viser nogle af de opmærksomhedspunkter, som er væsentlige for at kunne gennemføre et lignende forløb med det bedst mulige resultat.

God læsning.

SIMONAS FORTÆLLING

Simona¹ befandt sig ikke godt i sit arbejde som tandklinikassistent. En dag så hun en flyer, der reklamerede for Lab-kurset og blev nysgerrig. Hun tilmeldte sig og fik to af sine veninder med på idéen. Hun har fået meget ud af at deltage og har udviklet en konkret virksomhedsidé, som hun arbejder videre med sammen med sine veninder.

”Jeg har fundet ud af, at jeg er noget værd og kan mere, end jeg selv troede. Jeg ved ikke, hvordan jeg skal forklare det, men jeg har mere selvtillid og selvsikkerhed. Jeg er jo også ret ung og har ikke så meget erfaring, så jeg føler, jeg har fået mere i min rygsæk. Jeg har virkelig fået blod på tanden, jeg har en følelse af, at der ikke er noget, der kan stå i vejen for mig, og at alt er muligt. Jeg ved hvad der skal til for, at jeg kan nå mine mål, og det synes jeg er mega fedt. Nu tør jeg ting, jeg ikke turde før. Der kan for eksempel sidde en flok med jakkesæt og slips, og så kommer jeg bare der fra Sydhavnen og siger hvaså! Det er så fedt”.

---

¹ Navnene på de unge deltagere er anonymiseret i hele rapporten.

IVÆRKSÆTTERI SOM KATALYSATOR FOR ALSIDIGE RESULTATER

MÅLGRUPPEN

Projektets målgruppe var oprindeligt "unge under 25 år, som ikke har gennemført en ungdomsuddannelse, og som ikke umiddelbart er i stand til at påbegynde en uddannelse" (Ansøgning til Socialministeriets Initiativpulje, 2010). Denne målgruppe viste sig svær at rekruttere af forskellige årsager. Blandt andet fordi mange af de unge ofte var i gang med en anden form for aktivering og derfor ikke har mulighed for at indgå i andre forløb. Derudover er det en målgruppe, der i forvejen har mange andre udfordringer og derfor kan være svære at mobilisere. De unge, der endte med at deltage i Lab-kurserne, har derfor ikke alle passet ind i den beskrevne målgruppe. Størstedelen har gået på produktionsskole, ungdomsuddannelse, HF eller gymnasium, enkelte har gået på videregående uddannelser. Undervejs har der i samtlige forløb været lagt store ressourcer i forsøget på at rekruttere målgruppen. Det har desuden været nødvendigt at justere Lab-konceptet og målsætningerne løbende for at tiltrække og fastholde den oprindelige målgruppe.

LØBENDE TILPASNING AF MÅLSÆTNINGER

Lab-kurserne var en del af en større indsats i Københavns Erhvervs-
hus med fokus på fremskudt iværksætteri og erhvervsfremme, som
skulle bidrage til at øge andelen af både traditionelle og sociale
iværksættere i udsatte boligområder samt mindske ledigheden
(Ansøgning til Socialministeriets initiativpulje 2010).

Målet med iværksætterkurserne var at styrke de unges entreprenante
kompetencer og evner til at tænke innovativt samt at øge deres selv-
tillid og motivation for at tage en uddannelse. Undervisningen havde
fokus på at udvikle deltagerne evne til at generere og afprøve egne
idéer. De tillærte iværksætterkompetencer skulle støtte og motivere
deltagerne til at tro på egne muligheder og evner samt tænke og
handle i kreative og innovative baner. Tanken var, at disse kompe-
tencer kan anvendes inden for alle livets facetter, også når det
handler om at træffe bevidste uddannelsesvalg.

Iværksætterprogrammet for unge var inspireret af udenlandske
programmer i blandt andet USA, som har bevist, at unge fra socialt
belastede boligområder drager stor personlig og fagligt nytte af
entreprenørskabsprogrammer. Tanken om at lave iværksætterkurser
for unge er et relativt nyt fænomen i Danmark. I de senere år er der
kommet flere initiativer: Fonden for Entreprenørskab – Young Enterprise
arbejder for at få mere iværksætteri ind på uddannelsesinstitutioner,
Dansk Flygtningehjælp Mind Your Own Business laver lange
iværksætterforløb for unge drenge fra udsatte boligområder, og
forskellige kommunale projekter med mikrolån og iværksætterforløb
for arbejdsløse.

Det første Lab-kursus var tænkt som et idélaboratorium, hvor del-
tagerne sammen udviklede idéer som løsninger på lokale, sociale
udfordringer som for eksempel arbejdsløshed. Hensigten med det
første kursus var også, at deltagerne skulle til at forholde sig til deres
eget lokalområde samt udvikle løsninger på lokale udfordringer, der
på sigt evt. kunne blive til virksomheder. Der var altså et fokus på
socialt iværksætteri.

Projektlederne indså dog hurtigt, at denne meget snævre ramme for iværksætteri ikke interesserede målgruppen, og de så derfor nødvendigheden i at ændre kursuskonceptet for at tiltrække den oprindelige mere udsatte målgruppe.

I de efterfølgende kurser var der derfor et bredere fokus på iværksætteri og udvikling af virksomhedsidéer. Den konstante evaluering og tilpasning af kursuskonceptet og fleksibiliteten i mødet med deltagerne har været væsentlig for, at de unge deltog, blev fastholdt og fik nye sociale og faglige kompetencer.

RESULTATER FOR DELTAGERNE

”Det har været en proces, hvor jeg har udviklet mig personligt og fagligt – jeg har lært, at jeg kan gøre hvad jeg vil, hvis jeg tror på det” – Deltager.

De unge deltagere, der er interviewet til evalueringen², peger på, at de gennem deres deltagelse i Lab-kurserne har opnået flere forskellige resultater. Det er her værd at bemærke, at denne evaluering forholder sig til den samlede gruppe af deltagere – og ikke kun til den oprindelige målgruppe (unge uden for uddannelsessystemet).

Alle deltagere har fået en **øget tro på, at det kan lade sig gøre at starte egen virksomhed**. De oplever at have erhvervet sig en række redskaber, der kan sættes i spil, hvis de skulle få lyst at være iværksættere senere i deres liv. Dette gælder både meget konkrete redskaber - såsom at vide hvordan man arbejder med en forretningsplan, eller hvad det kræver at få et CVR nummer - og personlige kompetencer, for eksempel at turde tænke ud af boksen og forfølge egne idéer.

De fleste unge deltagere oplever, at deres arbejde på **Lab-kurset styrkede deres selvtillid i forhold til egne kompetencer og troen på, at de har noget særligt at bidrage med**. En deltager beskriver eksempelvis, at hun har fået ”en følelse af, at der ikke er noget der kan stå i vejen”, og at hun nu tør ting, hun ikke turde før.

---

²SocialRespons har interviewet de fleste deltagere fra Lab-kurset i Sydhavnen, Amager og det senest afsluttede kursus i Nordvest. Derudover blev enkelte deltagere fra forløbene i Husum og på Nørrebro interviewet.

Underviserne brugte iværksættertemaet som et konkret afsæt for at arbejde med at styrke deltagernes selvtillid i samværet med andre. Deltagerne fremhæver eksempelvis, at **de oplever i højere grad end før at turde tale foran andre**. Det har de trænet blandt andet gennem mange fremlæggelser af deres idéer og prototyper samt øvelser i at "pitche". Her har blandt andet en skuespiller arbejdet med de unges præsentationer.

I Lab-kurserne var der et gennemgående fokus på gruppens dynamik, og de unge beskriver, at der opstod en særlig teamånd. Som en del af det at skabe de rigtige rammer for idégenerering lagde underviserne vægt på, at der ikke fandtes dårlige idéer. Derudover beskriver de unge, at underviserne udviste stor respekt og ligeværdighed i deres relation til dem hver især. Kombinationen af at alle idéer er lige gode og trygheden ved underviserne, var medvirkende til at **de unge turde åbne op og byde ind med idéer til hinanden. Lab-kurserne blev en form for platform for gensidig inspiration og for at træne samarbejdsevner**.

De unge beskriver, at det var meget givende at se hinandens produkter, arbejdsmetoder og ambitioner, men også hinandens udvikling som mennesker. I gruppeinterview og workshop med de unge er det tydeligt, at de har en **stor gensidig respekt, og at der blev skabt et rum hvor det var muligt at tale om styrker og svagheder** hos hinanden. Desuden er det også en gennemgående fortælling, at kursusforløbet på forskellig vis har skabt en **øget motivation for at gennemføre andre forløb eller uddannelser**. Gruppearbejdet har givet flere af de unge en oplevelse af at være forpligtet over for andre end dem selv. Enkelte fortæller, at det netop er gruppedynamikken, der har fået dem til at gennemføre et helt forløb – nogle endda for første gang i deres liv.

Alt i alt har kombinationen af iværksætterier, åbenhed og gensidig respekt medvirket til, at Lab-kurserne var yderst givende for mange af de unge og har bidraget til en øget handlekraft og selvtillid i forskellige sammenhænge.

"Vi var helt høje på det, vi havde lært – tænk det er muligt, og at de tror på os. Det havde jeg aldrig nogensinde prøvet i nogen form for undervisning." – Deltager.

PROJEKTETS PRIMÆRE UDFORDRINGER

”Man har brug for et skub eller en, der spørger hvordan det går, for idéen er langt fra færdig, når kurset slutter” – Deltager

De gode resultater for gruppen af deltagere er skabt på trods af udfordringer i projektet. Som nævnt er Lab-kurserne oprindeligt tænkt ind i en bredere indsats med overordnede mål om blandt andet at øge andelen af iværksættere. Det var svært at kombinere de ambitiøse mål med en målgruppe bestående af unge uden uddannelse fra udsatte boligområder. Det var derudover en udfordring for projektstyringen, at projektet samtænkte socialøkonomiske og lokalt forankrede løsninger med en udsat målgruppe. Her kunne det have gavn timer den oprindelige projektbeskrivelse at overveje, om det er realistisk, at man med et kursus i at skabe virksomheder der gavner samfundet, kan tiltrække eksempelvis unge drenge på 18 år med en udfordret baggrund.

Samtidig er et udsat boligområde en bred og derfor udfordrende rekrutteringsramme sammenlignet med eksempelvis en ungdomsklub, et jobcenter eller for den sags skyld et fængsel. Det har yderligere besværliggjort rekrutteringen, at de oplagte kommunale samarbejdspartnere, såsom områdeløft og helhedsplaner, ofte enten er midlertidige, fastlagte på egne planer og/eller låst i specifikke og afvigende målgruppebeskrivelser. Alt i alt har det gjort, at målgruppen har været til stede, men underrepræsenteret i de fleste kurser. Størstedelen af deltagerne har enten været under uddannelse (herunder ungdomsuddannelse, gymnasium o.l.) eller i mellem uddannelser/beskæftigelse.

Enkelte af de unge efterlyser en højere grad af opfølgning, som kunne gøre realisering og eventuelt lokal forankring af deres idéer mere konkret. Her nævner både samarbejdspartnere og projektansatte, at det ville have styrket projektet, hvis der havde været mulighed for et bedre forankringsarbejde.

Alle disse udfordringer vil blive yderligere beskrevet i rapportens følgende afsnit.

ANBEFALINGER – PROJEKTETS RAMME

*”Iværksætteriet giver håb og drømme om, at det kan give noget på sigt. Det her med at være sin egen chef og ikke have autoriteter – det er vigtigt”
– Underviser.*

Erfaringer fra Lab-kurserne peger på:

Iværksætterier som projekt indeholder et **stort potentiale i arbejdet med en målgruppe, der kan have svært ved at indtræde i det etablerede uddannelsessystem**. Iværksætterier giver mulighed for at arbejde med egne idéer uden faste rammer, men stadig med et seriøst indhold. Iværksætterier tilbyder desuden et liv uden autoriteter, men med en klar gruppeidentifikation og dertilhørende status.

Iværksætterier skal ikke tænkes for snævert i arbejdet med målgruppen. Det tiltaler de unge, at de lærer at tænke kreativt og ”ud af boksen” og ikke blive mødt med andre krav og regler end dem, de selv er med til at sætte. I Lab-kurserne blev det for eksempel afprøvet at arbejde med **socialøkonomi** som ramme. Det måtte de hurtigt afvige fra, da det blev for snævert og uinteressant for de unge.

Det er med en **udsat målgruppe** nødvendigt at **afvige fra meget ambitiøse endemål** og være fleksibel i mødet med deltagerne. Eksempelvis skal der være mulighed for at forfølge enkelte unge i én retning og andre i en anden. Dét kræver en **stærk, men deltagerrettet projektstyring og undervisning**. Se også værktøjerne bagerst i rapporten.

REKRUTTERING & OPSTART

”Vi ville finde de unge, der slet ikke turde drømme om, at iværksætterier kunne være noget for dem. Inspirere dem med iværksætterier til at tro på, at alle har noget at bidrage med, uanset hvem man er.” – Projektmedarbejder

En af de store udfordringer for projektet var rekruttering af unge under 25 år uden for uddannelsessystemet. Med et ønske om at tiltrække denne målgruppe var det væsentligt at finde de rigtige samarbejdspartnere og den rigtige rekrutteringsstrategi hver gang, Lab-kurserne startede op i et nyt lokalområde. En stor del af projektmedarbejdernes ressourcer er derfor gået til rekruttering og opstart. Arbejdet bestod blandt andet i at identificere og kommunikere med samarbejdspartnere, der kunne støtte med rekruttering og forankring. Men også med eksempelvis at dele flyers ud de rigtige steder, hvor der var mulighed for, at målgruppen ville se dem.

”Jeg var nede og tage solarie og så de der flyers. Så jeg tog en med hjem og meldte mig til.” – Deltager

---

SAMARBEJDSPARTNERE OG IMAGE I LOKALMILJØ

Rekruttering af målgruppen var afhængig af samarbejdspartnere i lokalområdet. Det være sig alt fra områdeløft, helhedsplaner og UU-vejledere til lokale klubber og foreninger. Udfordringen var, at flere af de mulige samarbejdspartnere er låst fast i deres egne aktivitetsplaner eller i foruddefinerede målgrupper, hvilket har besværliggjort et samarbejde med projektmedarbejderne. De steder, hvor det er lykkedes at finde samarbejdspartnere, der har kunnet passe Lab-kurserne ind i deres aktiviteter, er også de steder, hvor rekrutteringen er lykkedes bedst.

Lab-kurserne varede ti uger og var derfor ikke så egnede til løbende indskrivning af unge. To steder blev kurset gentaget efterfølgende, mens det andre steder kun blev udbudt en enkelt gang. Det vil sige, at de mange ressourcer der blev brugt på opstart og rekruttering, ofte var fokuseret på få enkeltstående kursusforløb. Det havde været en fordel i forhold til rekrutteringen, hvis Lab-kurserne var til stede i ét område i længere tid, så deltagerne løbende kunne rekruttere venner og bekendte.

Eksempelvis fortæller en deltager, at hun efter forløbet mødte mange i sit lokalmiljø, der meget gerne ville have været på et lignende kursus, men aldrig havde hørt om det før og efter kursets afslutning ikke havde muligheden. I forhold til samarbejdspartnere havde det også været givtigt, hvis projektet havde mulighed for at opbygge et vist renommé i området og dermed blive en attraktiv samarbejdspartner.

AMBITIONER SOM REKRUTTERINGSSTRATEGI

Til at afhjælpe vanskelighederne med at rekruttere den beskrevne målgruppe var det væsentligt, at projektet ikke forblev låst i et socialøkonomisk koncept, som de unge havde udfordringer med at se sig selv i. Et fokus på socialøkonomi og lokale forandringer var kun attraktivt for få unge og typisk unge uden for den oprindelige målgruppe (unge uden for uddannelsessystemet). De fleste af de deltagere, der meldte sig - også efter det ændrede fokus - var dog i gang med uddannelse.

De unge selv lægger vægt på, at de tilmeldte sig, fordi de havde en idé om, at de gerne ville være iværksættere, fordi kurset gav mulighed for at sætte deres uddannelse i spil, eller fordi de på anden vis havde lyst til at prøve noget helt nyt i deres liv. Enkelte fortæller endvidere, at de blev overrasket over, at kurset var så projektorienteret og anderledes - de havde regnet med meget mere informationstung og skolelignende undervisning. Det tyder på at rekrutteringsmaterialet har reflekteret et vist ambitionsniveau og, at de unge er blevet motiveret af dette (se bilag for rekrutteringsmateriale).

Generelt har rekrutteringen af den oprindelige målgruppe været udfordrende, fordi der blev søgt efter en udsat målgruppe uden for uddannelsessystemet. Samtidig var samarbejdet om rekrutteringen med andre aktører i området svært, fordi de havde egne aktiviteter og målgrupper. Desuden har enkelte boligsociale samarbejdspartnere har nævnt, at rekrutteringen var svær, fordi Lab-kurserne ramte ind i perioder med mange projekter for samme målgruppe, hvilket muligvis har givet en form for afmatning i lysten til at deltage.

Alt i alt lykkedes projektet dog med at rekruttere en tilfredsstillende gruppe unge.

ANBEFALINGER – REKRUTTERING & OPSTART

Erfaringer fra Lab-kurserne peger på:

Det kan være en fordel i forhold til rekruttering, at der er en meget **klar målsætning** for kurset. Den skal tage udgangspunkt i overvejelser om, hvad der er attraktivt og muligt at opnå for målgruppen inden for kursets varighed.

Det kan spare mange ressourcer, at det er en **fast ramme, der rekrutteres inden for, frem for en bred ramme så som et helt boligområde**. En fast ramme kan for eksempel være et jobcenter, en klub eller et ungdomsfængsel.

Det betaler sig at være opmærksom på det generelle flow af boligsociale projekter i området, både i forhold til deres indhold og målgruppe. Beslut på baggrund af disse projekter om og hvorfor et iværksætterkursus er relevant, og **brug denne bevidsthed som et klart afsæt for kommunikationsstrategien i rekrutteringen og opstarten**.

Afsæt ressourcer til et målrettet arbejdet med at **øge kendskabet til projektet** samt til eventuel længerevarende tilstedeværelse i samme område eller ramme. På den måde bliver projektet synligt og **attraktivt for forskellige samarbejdspartnere og potentielle deltagere**.

UNDERVISNINGEN

“Underviserne var gode til at give os frie tøjler, men kunne godt slå igennem, hvis der blev pjattet for meget, der var en god balance... seriositeten er vigtig” – Deltager.

Undervisningen i Lab-kurserne bestod ved hver kursusgang af en kombination af oplæg fra undervisere eller udefrakommende samt tid til at arbejde med egne idéer.

Et væsentligt element i Lab-kurserne var undervisernes sammensætning. Derfor sørgede projektgruppen både for at finde en underviser, der havde fokus på det rent faglige (markedsføring, økonomi, forretningsplan), og en underviser, der var ekspert i at facilitere og få de unges idéer frem. Derudover var der en ressourceperson, der arbejdede med fastholdelsen af deltagerne ved at skrive ‘vi-glæderos-til-i-dag’ og huske-sms’er.

Der blev lagt vægt på, at deltagerne fik indflydelse på, hvordan undervisningen foregik. Blandt andet blev de unge fra første kursusdag bedt om selv at definere reglerne for deres deltagelse. Disse regler kunne for eksempel handle om, om man måtte snakke i telefon, og hvordan man skulle tale til hinanden.

Til gengæld lovede underviserne de unge at overholde tidsrammen, at bruge alle tilgængelige ressourcer – heriblandt eksempelvis deres eget netværk, og at det ikke ville være ligesom en almindelig skoledag. Der blev lagt vægt på, at deltagerne var der helt frivilligt, og at der herskede ‘de frie fødders lov’ (hvis du lærer bedst ved at stå op, så gør det).

Selvom kurset ikke skulle tilrettelægges som en normal ungdomsuddannelse, var der stadig konkrete læringsmål for hver kursusgang³. Deltagerne skulle igennem tre faser - en udviklingsfase, hvor de skulle finde på idéer, en afprøvningsfase, hvor der blev lavet og testet prototyper, samt en eksekveringsfase, hvor der blev lavet markedsføringsplaner og øvet pitch. Endelig deltog alle i en finale. Finalen var kulminationen på det hele og medvirkede som en tids- og ‘seriositetsfaktor’. Deltagerne skulle nemlig fremlægge deres idéer foran et dommerpanel bestående af repræsentanter fra erhvervslivet, og der var præmier på højkant.

“Det er et projekt, som har skabt rammer, hvor de unge selv skal være med til at forme det, de vil, der er ikke noget der er givet på forhånd. Det er positivt, og det stiller krav til deltagerne” – Underviser.

---

³ Find kursusoversigten og læringsmålene i bilaget.

Der har været forskellige undervisere i løbet af de fire år, Lab-kurserne har eksisteret og dermed også forskellige tilgange til de unge og til iværksætter. Grundlæggende har alle unge, der er interviewet til denne rapport, været yderst tilfredse med undervisningsformen og indholdet. Få deltager har nævnt, at de ønskede en mere forretningsorienteret undervisning med fokus på momsregistrering, forretningsplaner og økonomi. Enkelte andre har nævnt, at de godt kunne have brugt mere én-til-én støtte. Disse modsatrettede udsagn viser, at deltagerne på kurserne ofte var på forskellige niveauer uddannelsesmæssigt og aldersmæssigt. Til trods for den brede deltagergruppe har underviserne i høj grad formået at skabe plads til alle.

VÆRKTØJER TIL AT KOMME FRA IDÉ TIL HANDLING

"Det er ikke fordi, vi nu bare kan gå ud og starte en succesfuld virksomhed, men nu har vi værktøjerne og ved mere." – Deltager

Alle deltagerne lægger vægt på, at de har fået nogle meget konkrete værktøjer og en viden, som gør, at de føler sig tættere på at turde blive iværksættere. De unge synes, at underviserne var gode til at veksle mellem en fri undervisning med plads til "pjat" og en seriøs undervisning, hvor de oplevede at blive presset til "at arbejde ret hårdt", som en ung beskriver det. De unge fortæller, at de blev taget alvorligt og konstant udfordret. En beskriver, at de "hele tiden blev prikket til", men samtidig støttet til at arbejde frem mod en virkeliggørelse af deres idé. De unge beskriver desuden, at de fandt det givende, at udefrakommende havde lyst til at bruge tid på deres idéer og komme med seriøse input. Både undervisernes tilgang og de udefrakommende oplægsholdere og dommere bidrog til en oplevelse af at arbejde hen mod noget virkeligt. Det, fremhæver de unge, skabte en særlig stemning, som motiverede dem. Den afsluttende konkurrence og vinderprisen nævnes også som elementer, der bidrog til motivation i forløbet.

FOKUS PÅ STYRKER & KOMPETENCER

*“En af de første ting de sagde var, at der findes ikke dårlige idéer. De sagde også, at en dårlig idé for dig, er måske ikke en dårlig idé for en anden.”
– Deltager.*

En præmis for undervisningen i Lab-kurserne var, at der ikke findes dårlige ideer eller en rigtig eller forkert måde at gøre tingene på. Den præmis ligger tydeligvis til grund for mange af de succesoplevelser, de unge har haft på kursusforløbet. De unge beskriver blandt andet, at det gav dem mod til at åbne op over for hinanden. Deltagerne fremhæver, at de derfor er blevet gode til at ideudvikle og turde tale foran andre. Mange lægger også vægt på, at de har fået en større selvtillid generelt, og her er det værd at nævne, at de unge oplever kun at have fået ros og opmuntring og aldrig negative bemærkninger. Der var generelt en oplevelse af, at alle støttede hinanden uanset hvad. De unge synes også, det var vigtigt, at underviserne gav udtryk for, at det var spændende for dem selv at være til stede, og at de brød med den klassiske lærer-elev relation ved for eksempel at bringe egne erfaringer og eget netværk i spil.

Det er på den måde lykkedes underviserne at skabe gensidig tryghed. Det har de gjort ved at fokusere på gruppedynamikken, på den enkelte deltagers styrker og på deres egen rolle som ligeværdige interessenter i de unges idéudvikling.

ANBEFALINGER – UNDERVISNINGEN

Erfaringer fra Lab-kurserne peger på:

Brug ressourcer på at finde undervisere, der er involverende og anerkendende i deres undervisning.

Involvér de unge i undervisningen og **i reglerne og rammerne** for den.

Overvej nøje **antallet af undervisere og formen på undervisningen ud fra målgruppen og formålet** med projektet - se også værktøjerne bagerst i rapporten. En sårbar målgruppe kræver flere undervisere og mere håndholdt undervisning. Er formålet at skabe flere virksomheder med en mindre sårbar målgruppe kan det være givtigt at inddrage flere undervisere fra erhvervslivet og have mere fokus på informationstunge redskaber og kompetencer.

Det kræver meget af underviserne at arbejde med en **bred målgruppe. Tag derfor stilling til fordele og ulemper** ved, at der er store udsving i deltageres baggrund – såsom uddannelse og alder. Hvis en blandet målgruppe er et formål i sig selv (inspiration, nye venskaber etc.), skal der tages højde for det i undervisningen og hvis ikke, skal det overvejes, om deltagerne hellere bør tilbydes forskellige typer kurser.

LIVAS FORTÆLLING

Liva har fået meget ud af at være en del af Lab. Hun synes, det var vigtigt, at hun kunne arbejde i det tempo, hun havde lyst og energi til. Hun beskriver, at hun på grund af en gensidig respekt blandt de involverede i forløbet har haft lyst til at imponere hele gruppen af mennesker – både deltagerne og underviserne.

"Det jeg har taget mest med mig herfra – er at have afsluttet noget. De sidste mange år har jeg ikke afsluttet noget som helst. Jeg er stoppet, når jeg ikke lige har kunnet overskue det. For to uger siden, hvor jeg som sædvanlig havde lyst til at springe fra, så var der pludselig nogen til at sige "det er der simpelthen ikke nogen grund til – du kan sagtens klare det", det var en stor hjælp. Det har gjort, at jeg kom ud over den mur, som jeg har haft de sidste mange år. Det har været rart det der med at vide, at det skal nok gå. Du behøver ikke sætte et ambitionsniveau til skyerne og så tænke, at du aldrig når det. Jeg plejer bare at slutte, for så ved jeg, at jeg ikke har fejlet. Det at have gennemført påvirker mig også uden for kurset, for jeg var samtidig tæt på at stoppe tømrerforløbet, men det her forløb har givet mig mod på også at fuldføre det andet. Så nu gennemfører jeg sgu tømrerforløbet."

LØBENDE STØTTE

"Hvis man gik i stå med sin ide, kom underviserne med det samme og bakkede en op og sagde, 'det kan du sagtens'" – Deltager

Lab-kursernes undervisere er rekrutteret ud fra, at de skulle være nærværende undervisere, der er dygtige til at skabe relationer, til at undervise differentieret og til at involvere de unge løbende. Det var vigtigt, at de unge - som ofte havde dårlige oplevelser med et skole-regi - mødte en alternativ type underviser. Underviserne i Labkurserne havde til opgave at få de unge til at skabe et meget konkret resultat i form af et færdigt idékoncept. Samtidig skulle underviserne være i stand til at træde ind i et uformelt og respektfuldt rum med de unge.

EN PERSONLIG TILSTEDEVÆRELSE

Flere af deltagerne beskriver, at netop underviserens løbende støtte og den uformelle tilgang var det, der bar hele projektet. En deltager fortæller, at "de var hele tiden nede på vores niveau og snakkede til os, som om vi var venner, og vi var lynhurtigt trygge". Flere elementer har ifølge de unge skabt denne tryghed: sms'er fra underviserne hvor de skrev "vi glæder os til at se dig", hurtig respons på spørgsmål - også uden for normal undervisningstid, tid til at ryge sammen, spise aftensmad sammen, økonomisk tilskud til arbejdet med idéerne, udlevering af telefonnumre og inddragelse af underviserens eget netværk.

"De havde også kontakter til alle mulige som vi måtte kontakte." - Deltager

---

De unge beskriver, at underviserne har været en form for guides, der har støttet dem lige der, hvor de var, uanset om det handlede om et behov for at finde et lokale eller om en personlig udfordring, de havde brug for at tale om. En ung siger, "havde man brug for space, fik man det, havde man brug for hjælp, så fik man det".

Både undervisere og deltagere fremhæver, at støtten hele tiden blev givet med udgangspunkt i arbejdet med virksomhedsidéen. Andre udfordringer de unge har haft, har der været plads til at tale om, men det har ikke fyldt i relationen med underviserne.

"Vi synes, de var fede og omvendt." - Deltager om underviserne.

De unge fortæller, at deres oplevelse af, at underviserne var personligt investeret, var med til at motivere og fastholde interessen for at gøre arbejdet så godt, de kunne. Det er tilsyneladende også denne løbende opbakning i samspil med den stærke gruppedynamik, der har fået unge til at gennemføre kurset, på trods af, at de tidligere har haft svært ved at gennemføre forløb.

Den løbende støtte lader med andre ord til at have været væsentlig i et forløb som Lab-kurserne, hvor målgruppen er unge, der har svært ved at passe ind i de gængse uddannelses tilbud.

ANBEFALINGER – LØBENDE STØTTE

Erfaringer fra Lab-kurserne peger på:

Bryd med en hierarkisk elev-lærer relation ved at være ligeværdig og respektfuld i relationen, og vær fleksibel når der er behov for det, det smitter af på de unges motivation.

Den støttende funktion skal relatere til kursets formål og skal ikke inddrage de unges udfordringer, med mindre de unge selv efterspørger det. Det er med til at sikre den respektfulde relation og give de unge en oplevelse af et frirum.

Jo mere sårbar en målgruppe, des mere håndholdt støtte er der behov for, da det er den, der sikrer fastholdelse og motivation af de unge.

Brug den gode relation og de unges idéer som en platform for at **komme i dialog** med de unge og dermed få **skabt ny viden på områder, de unge er eksperter i.**

RUMMET

"Jeg har følt mig fri, der var nogen kærlige rammer, og vi kan sige og gøre hvad vi vil" – Deltager.

I hvert Lab-kursus var der et forarbejde med at finde de rigtige lokaler til undervisningen, og her har samarbejdspartnerne i lokalområdet været vigtige. Det var væsentligt, at de unge kunne se sig selv komme det sted, undervisningen foregik, og at lokalet var rart at være i. For eksempel blev kurserne ikke afholdt i kommunale lokaler eller i eksisterende klubber og væresteder, men i stedet i mere rå og anderledes lokaler, blandt andet i lokaler på Ragnhildgade 1 på Ydre Nørrebro og Glentevej 70B i Nordvest, hvor der også var andre lokale, kreative aktører tilstede. Derudover blev der arbejdet på, at der skulle skabes god stemning i lokalet. Der var tænkt i at bryde 'skolestemningen' med musik, mad, mulighed for løbende pauser og andre timeouts.

DET INNOVATIVE RUM

Flere unge beskriver, at Lab-kurserne var et særligt rum. Stemningen var fra start anderledes end andre steder, de unge er vant til at komme. En beskriver det som et "lille univers", man trådte ind i, og andre omtaler det som "kærlige rammer". Det de unge her lægger vægt på er, at rummet blev oplevet som et frirum. Udover musikken og de andre nævnte elementer oplevede de unge, at det var givende for deres idéer, at de kunne gå og sætte sig, når og hvor de havde lyst – også på gulvet, og at de i det hele taget kunne bevæge sig frit ind og ud af rummet.

Gruppedynamikken bliver også nævnt i forbindelse med det særlige rum, der opstod, for der blev hele tiden lagt vægt på, at man skulle dele sine idéer og sin viden. På trods af konkurrenceelementet var de unge indstillet på at lade sig inspirere af hinanden, hvilket vidner om, at det er lykkedes at skabe et stærkt fællesskab. Maden bliver fremhævet som noget, der styrkede gruppedynamikken, fordi der her var mulighed for at lære hinanden at kende og tale om helt andre ting. Det hjalp også på energien, at der var aftensmad. Alt i alt gav den samlede oplevelse af at være i rummet plads til, at de unge tænkte og agerede innovativt.

INVOLVERENDE KRAV & AMBITIONER

I rummet har der trods oplevelsen af et frirum været nogle relativt klare gensidige krav og regler. De unge var fra starten med til at definere reglerne for rummet og tog på den måde stilling til, hvad de synes var vigtigt for at skabe plads til læring. De unge oplevede ikke et rum med mange tydelige krav til dem, men alligevel var der ambitioner på deres vegne. De taler næsten alle om en oplevelse af at blive skubbet videre, hvis de gik i stå. Der har været italesat ambitioner, men uden tydelige og potentielt belastende krav fra undervisernes side. Det har fordret den høje arbejdsmoral, som flere af de unge taler om, og det ikke blot mens de var til stede i rummet, men også når de gik derfra. Enkelte beskriver, hvordan de for første gang virkelig havde lyst til at forberede sig og arbejde videre uden for undervisningen, og enkelte unge efterspørger ligefrem mere hjemmearbejde, så de kunne rykke længere og hurtigere.

ANBEFALINGER – RUMMET

Erfaringer fra Lab-kurserne peger på:

Vær opmærksom på, at de fysiske og praktiske rammer og stemningen er meget vigtig. De kommer ikke af sig selv – **diskutér på forhånd hvilken stemning i ønsker, og hvordan I skaber den bedst muligt.**

Skab rummet og reglerne for rummet sammen med deltagerne.
Det sikrer ejerskab og engagement.

Skab plads til innovation og kreativitet ved at have så frie rammer som muligt, men samtidig med nogle **gensidige krav om arbejdsmoral.**

Skab rammer og indhold, der **styrker gruppedynamikken**, så det opleves trygt at arbejde sammen og blive inspireret af hinanden.

FORANKRING & OPFØLGNING

Et af de oprindelige formål med Lab-kurserne var den lokale forankring. Der blev arbejdet på at sikre forankring blandt andet ved at finde lokale samarbejdspartnere og rekruttere lokalt. Dermed var forhåbningen, at de unge havde lyst til at arbejde videre med idéer for og i deres lokalområde⁵.

Udover en forhåbning om lokal forankring var der forsøg med forskellige tiltag for at sikre en generel opfølgning på de unges idéer.

LOKAL FORANKRING

Den lokale forankring har været en udfordring. Flere af de mulige lokale samarbejdspartnere har selv haft et midlertidigt sigte og har ifølge projektledelsen været optaget af egne aktiviteter og mål eller været fastlåst i at arbejde med bestemte målgrupper. De steder, hvor der har været en lokal samarbejdspartner med mulighed for at træde ind i projekter, har der fra projektledelsens side været lagt op til, at samarbejdspartneren sendte en medarbejder, der var til stede i hele forløbet. Når det er lykkedes, har det været med til at sikre en vis brobygning og en enkelt gang også et videre arbejde med en af de opståede idéer. Den lokale forankring af idéer og kompetencer hos de unge kan også sikres gennem et endnu stærkere samarbejde med civile aktører i lokalområdet. De unge nævner i den forbindelse flere gange, at det var meget givende for deres proces, at der var oplægs-holdere og dommere fra erhvervslivet. Yderligere inddragelse af eksterne aktører samt et gensidigt forpligtende samarbejde kunne have bidraget til, at de unges idéer blev forankret og viderebearbejdet i tæt samarbejde med lokalmiljøet.

---

⁵Projektledelsen afveg senere fra den del af den lokale forankring, der handlede om at de unge skulle skabe idéer der løftede lokalområdet.

OPFØLGNING PÅ IDÉER

”Der hvor man gik fra at være et projekt til at være en virksomhed, det var der man gav lidt slip på os. Jeg savnede lidt, at der var noget støtte efterfølgende” - Deltager

Samtlige unge, der er interviewet til denne rapport, var meget motiverede for at arbejde videre på den ene eller den anden måde, efter de havde gennemført et Lab-kursus. Det var meget forskelligt, hvor de unge var i forhold til deres idékoncept og deres mulighed for at kaste sig ud som iværksætter, men på tværs af forskellighederne peger de fleste unge på et behov for opfølgning.

Der var forskellige forsøg på at sikre opfølgning fra de projektansattes side, men de oplevede det svært at holde de unge til ilden bagefter. For at sikre opfølgning var vinderpræmien i starten en stor pengepræmie, der kunne bruges til videreudvikling af de unges idékoncept. Senere forsøgte projektledelsen sig med mentorstøtte med samme formål. Disse præmier blev ikke indløst af de unge, hvilket tyder på, at de har haft svært ved at holde fokus på arbejdet med virksomhedsidéen. Det er tydeligt, at de unge var meget positivt stemte umiddelbart efter kurserne, og den særlige gruppedynamik og undervisernes konstante tilstedeværelse var en stor støtte. Efter kurserne var holdet og underviserne der ikke længere til at skabe samme opbakning, og de unge oplevede, at motivationen dalede, og at det var svært at arbejde videre med idéerne. Det kan også have at gøre med kursets varighed. De 10 uger er gode i forhold til at fastholde de unges motivation, men det er ikke lang tid, hvis der skal skabes en bæredygtig udvikling for den udsatte målgruppe, eller hvis den lidt stærkere gruppe af deltagere skal skabe egne virksomheder. De unge, der har tilmeldt sig med en eller flere venner og har gennemført som gruppe, står tilsyneladende klart stærkere bagefter og har en stor motivation for at fortsætte med virksomhedsidéen, mens de unge der står alene, savner en klar opfølgning fra projektets side.

Alt i alt er en opfølgning blevet forsøgt, men noget tyder på, at behovet fra de unges side ikke er blevet tilstrækkelig mødt. Det peger igen på de udfordringer med målgruppe og målsætning, der var i Lab-projektet. Med en klar målsætning og målgruppe ville det muligvis være nemmere for projektet at sikre en relevant opfølgning på deltagerne efterfølgende.

ANBEFALINGER – FORANKRING & OPFØLGNING

Erfaringer fra Lab-kurserne peger på:

Lok samarbejdspartnere til med mulighed for dialog og videndeling med en gruppe af unge, de muligvis ellers har svært ved at komme i tæt kontakt med. Viden fra disse unge kan bruges til udvikling af tilbud til unge, videreudvikling af lokalområder og meget andet.

Skab plads til forventningsafstemning med de unge. Her kan de unges ønsker og behov tydeliggøres, og dermed kan muligheden for en relevant opfølgning efter kurset øges.

Sørg på forhånd for, at der er en form for **forankringsagent** til stede under hele kurset, **der kan arbejde videre med de unge** bagefter. Han eller hun skal samle op på idéer og holde de unge mobiliseret efterfølgende. Det er også denne person, der eventuelt kan sikre, at de kompetencer der tydeliggøres i arbejdet, sættes i spil på en eller anden vis efter afslutning. Denne forankringsagent kan være en lokal samarbejdspartner eller en intern alt efter, hvilket regi kurset holdes i. Det er centralt, at denne person er i stand til at arbejde relationelt.

Arbejd konstant med at **sætte de unge i kontakt med aktører**, der har interesse i at arbejde videre med dem og/eller deres idéer. Gerne én-til-én mentorer.

Overvej nøje **varigheden** af kurset både **i forhold til målgruppe og målsætning** for projektet. Se også værktøjerne bagerst i rapporten.

Sørg for, at kurset har et godt greb i "virkeligheden". De unge kan i løbet af kurset **være ude og teste deres idéer og få kontakt til andre aktører**, der kan hjælpe dem med at føre idéer og koncepter videre.

ERFARINGER FRA LAB-PROJEKTET

Med de otte Lab-iværksætterkurser for unge i udsatte boligområder er det lykkedes Københavns Erhvervshus' projektgruppe at skabe bemærkelsesværdige faglige og sociale resultater for mange af deltagerne. De unge oplever at have fået konkret viden om iværksætteri og innovation. De er blevet bedre til at fremlægge og stå frem foran andre, de har fået styrket selvtillid, hvilket gør dem bedre i stand til at sætte deres kompetencer i spil, og de har oplevet at få en større arbejdsglæde og -moral. Endelig er der unge, der ligefrem siger, at de føler sig mere motiverede til at gennemføre forløb eller uddannelser, end før Lab-kurset. Alt i alt peger de unge på en række resultater, som kan siges at være i god overensstemmelse med den tilpassede målsætning, projektledelsen i Lab-projektet arbejdede ud fra: "at styrke de unges entreprenante kompetencer og evner til at tænke innovativt samt øge deres selvtillid og motivation for at tage en uddannelse". Det hører dog med til historien, at målsætningen var tilpasset en målgruppe, der var få af blandt deltagerne⁶.

"Det er et grundvilkår, at man får lov til at have en fleksibel tilgang og tage udgangspunkt i deres [de unges] behov og kunne ændre undervejs" - Underviser.

I denne rapport er der løbende peget på anbefalinger, der kan være med til at sikre et stærkt iværksætterkursus for unge. Disse anbefalinger er baseret på en evaluering og analyse af, hvad der har fungeret godt og knap så godt i Lab-projektet.

Her til sidst er det værd igen at fremhæve, at iværksætteri som projekt indeholder et stort potentiale i arbejdet med en målgruppe, der kan have svært ved at indtræde i det etablerede uddannelsessystem. Der er store fordele i at give unge med udfordringer mulighed for at prøve kræfter med iværksætteri.

---

⁶De resultater der fremhæves i denne evaluering, gælder for den samlede gruppe af deltagere - ikke for målgruppen alene.

Det var inddragelsen og fleksibiliteten i mødet med de unge i kombination med ambitioner med og tro på deres idéer, der gjorde det muligt for Lab-projektet at skabe så stærke resultater. Derfor er det vigtigt med fabelagtige undervisere. De skal sikre, at der er plads til kreativitet ved at skabe et frirum for de unge, men samtidig sikre høj motivation og arbejdsmoral. Det kan de gøre ved at arbejde med gruppedynamikken, som skaber gensidig forpligtelse, og tryghed i rummet, som bidrager til, at de unge kan være innovative. Underviserne skal yderligere sikre en løbende relationel støtte, for særligt i mødet med den udsatte målgruppe er det et element, der er med til at sikre fastholdelse og motivation.

Som tilrettelægger af et lignende kursus skal man være klar til at yde fleksibilitet i mødet med den enkelte unge, men der skal stadig være en god overordnet målsætning med forløbet. Alle interessenter og aktører bør være afklaret med, hvad forløbet skal bidrage til, fordi det letter den løbende projektstyring og det opfølgende arbejde. Man bør samtidig forventningsafstemme med de unge i starten. Ved at tale om, hvad de forventer at opnå med kurset, kan man pejle ud fra deres ønsker og sikre en relevant opfølgning for dem efter kurset.

Endelig skal det siges, at der med fordel kan arbejdes med en stærk brobygning til andre aktører, kommunale såvel som civile. Der er meget at hente ved gode samarbejdsflader - for de unge, for projektet og for samarbejdspartnerne selv. Eksempelvis kan samarbejdspartnere få meget ud af at samarbejde med de unge om virkeliggørelse af deres idéer efterfølgende og virksomheder kan have glæde af at få kontakt til unge med nye idéer og kompetencer, der potentielt adskiller sig fra, hvad de er vant til. For de unge kan samarbejdspartnere være med til at følge op på og forankre idéer og andre kompetencer, de har fået i forløbet. Det har betydning for, om resultaterne – også på lang sigt - gør en forskel i de unges liv.

Ressourceforbrug ved forskellige iværksætterforløb for unge

Erfaringerne fra LAB viser, at valg af fx målgruppe og målsætninger har betydning for, hvad der bør afsættes af ressourcer og opmærksomhed i forskellige faser af processen. Det kan du se eksempler på her. I venstre side af matrixen

er opstillet tre tænkte scenarier for iværksætterforløb for forskellige grupper af unge, hvor målsætningerne for forløbet, rekrutteringsrammen og den geografiske forankring varierer.

Rummet	Rekruttering	Undervisning	Løbende støtte	Opfølgning
1. Iværksætteri for unge Målgruppe: alle unge under 30 Rekrutteringsramme: åben Geografisk forankring: bred Primært mål: flere CVR-numre		 	 	
2. Iværksætteri for unge udsatte i lokalomiljøet Målgruppe: unge under 30 uden for uddannelsessystemet Rekrutteringsramme: lokal Geografisk forankring: lokal Primært mål: flere lokale initiativer / øget arbejdsparathed	 	 	 	
3. Iværksætteri for unge udsatte i specifik ramme Målgruppe: unge under 30 uden for uddannelsessystemet Rekrutteringsramme: i specifik ramme, fx fængsel / ungdomsklub / jobcenter Geografisk forankring: bred Primært mål: øget empowerment / øget arbejdsparathed	 	 	 	

Prioritering af mål i forskellige iværksætterforløb for unge

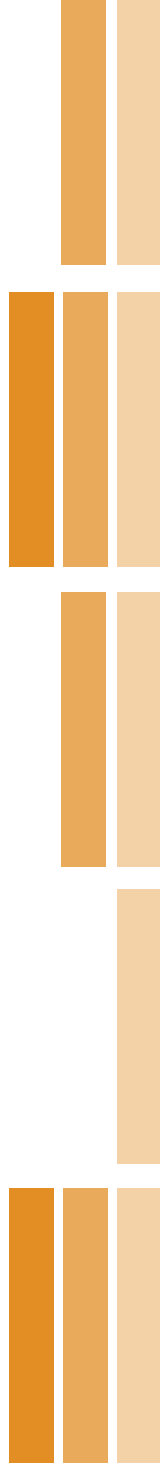
Erfaringerne fra LAB viser, at valg af målgruppe og rekrutteringsramme for et iværksætterforløb har betydning for hvilken primær målsætning, man rimeligvis kan opstille for forløbet. Det kan du se eksempler på her. I venstre side af

matrixen er opstillet tre tænkte scenarier for iværksætterforløb for forskellige grupper af unge, hvor rekrutteringsrammen og den geografiske forankring varierer.

Flere CVR numre	Flere lokale initiativer	Øget empowerment	Øget viden om iværksætteri	Øget arbejdsparathed
-----------------	--------------------------	------------------	----------------------------	----------------------

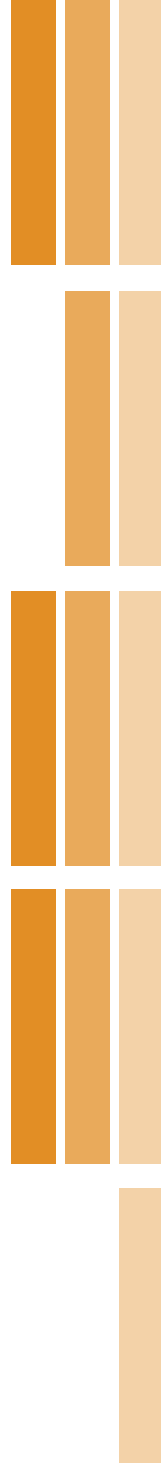
1. Iværksætteri for unge

Målgruppe: alle unge under 30
 Rekrutteringsramme: åben
 Geografisk forankring: bred

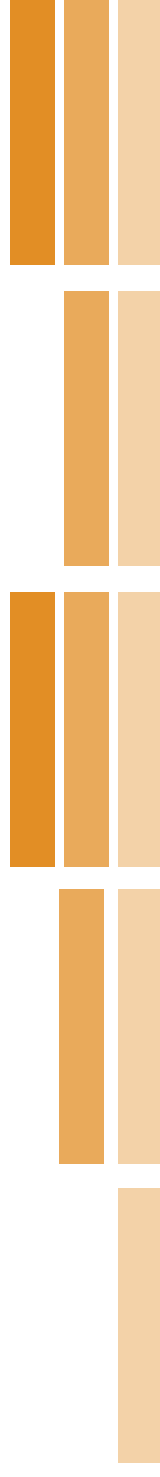
2. Iværksætteri for unge udsatte i lokalomiljøet

Målgruppe: unge under 30 uden for uddannelsessystemet
 Rekrutteringsramme: lokal
 Geografisk forankring: lokal

3. Iværksætteri for unge udsatte i specifik ramme

Målgruppe: unge under 30 uden for uddannelsessystemet
 Rekrutteringsramme: i specifik ramme, fx fængsel / ungdomsklub / jobcenter
 Geografisk forankring: bred

Ressourceforbrug ved forskellige iværksætterforløb for unge

Diskutér jeres iværksætterforløb og forestil jer hvilke komponenter af forløbet I skal være særligt opmærksom på. Følg logikken i de forrige værktøjer og skraver det antal felter I mener passer i forhold til jeres scenarie.

Rummet	Rekruttering	Undervisning	Løbende støtte	Opfølgning

4. Udfyld selv

Målgruppe: udfyld selv
 Rekrutteringsramme: udfyld selv
 Geografisk forankring: udfyld selv
 Primært mål: udfyld selv

4. Udfyld selv

Målgruppe: udfyld selv
 Rekrutteringsramme: udfyld selv
 Geografisk forankring: udfyld selv
 Primært mål: udfyld selv

4. Udfyld selv

Målgruppe: udfyld selv
 Rekrutteringsramme: udfyld selv
 Geografisk forankring: udfyld selv
 Primært mål: udfyld selv

Prioritering af mål i forskellige iværksætterforløb for unge

Diskuter jeres iværksætterforløb og forestil jer, hvad det betyder for jeres prioritering af målsætninger for forløbet. Følg logikken i de forrige værktøjer og skraver det antal felter I mener passer i forhold til jeres scenarie.

Flere CVR numre	Flere lokale initiativer	Øget empowerment	Øget viden om iværksætteri	Øget arbejdsparathed
-----------------	--------------------------	------------------	----------------------------	----------------------

4. Udfyld selv

Målgruppe: udfyld selv
Rekrutteringsramme: udfyld selv
Geografisk forankring: udfyld selv

4. Udfyld selv

Målgruppe: udfyld selv
Rekrutteringsramme: udfyld selv
Geografisk forankring: udfyld selv

4. Udfyld selv

Målgruppe: udfyld selv
Rekrutteringsramme: udfyld selv
Geografisk forankring: udfyld selv

Iværksætterkursus

Nørrebro/Nordvest 2015

”Drømmer du om at blive iværksætter?”

Iværksætterkursus Nørrebro/Nordvest er et forløb for unge mellem 17-30 år, der interesserer sig for iværksætteri.

Kurset giver dig værktøjer til at udvikle en forretningsidé og gøre den til virkelighed.

Kurset er gratis og varer 11 uger i efteråret 2015.

Hassan, Hussein og Ahmad udviklede under Lab2200 på Nørrebro et fitness-tøjmærke kaldet Alpha Apparel

Hvad kan du lære på kurset?

- Finde på en fed idé til en ny virksomhed på Nørrebro/Nordvest
- Afprøve din idé i virkeligheden
- Møde dygtige iværksættere, som vil inspirere og sparre med dig
- Lære at præsentere og sælge din idé

Hvad får du ud af at være med?

- Du får erfaring med at lave din egen virksomhed
- Du får penge til at lave en prototype af din idé
- Du får et kursusdiplom, der kan bruges til dit CV

Hvem kan være med?

Alle unge mellem 17 og 30 år kan være med! Du behøver ikke at vide noget om iværksætteri på forhånd. Det eneste krav vi stiller er, at du deltag aktivt i undervisningen.

Hvor foregår det?

Kurset foregår kl. 17.00 - 20.00 i HKI's lokaler på Glentevej 69 fra den 15. september til den 1. december. Der vil være gratis aftensmad hver gang.

Hvad nu?

Hvis du gerne vil vide mere eller tilmelde dig kurset, så ring eller skriv til Nynne Staal Parvang på 51 46 79 65/nsp@erhverv.kk.dk.

Nada fra Lab2200 udviklede virksomhedsidéen NDtees

Kursuskalender

Finde på idéer

Tirsdag 15.09.15 Den gode businessidé
Tirsdag 22.09.15 Idégenerering
Tirsdag 29.09.15 Udvalgelse af idé

Udvikle idéer

Tirsdag 06.10.15 Markedsføring
Tirsdag 20.10.15 Økonomi - den lille forretningsplan
Tirsdag 27.10.15 Individuel coaching ved mentor

Afprøve idéer

Tirsdag 03.11.15 Opstart af virksomhed
Tirsdag 10.11.15 Præsentationstræning

Tirsdag 17.11.15 Generalprøve og finpudsning
Tirsdag 24.11.15 Finale og diplomoverrækkelse
Tirsdag 01.12.15 Evaluering og hygge

EKSEMPEL PÅ KURSUSPLAN

Kursusgang	Tema og mål
00	Kick-off
01	Introduktion & Den gode business idé Læringsmål: At skabe et trygt rum, der giver lyst til læring samt at blive nysgerrig på iværksætter.
02	Idégenerering Læringsmål: At overskride egne grænser – turde at sige 'fjollede' idéer, samt at finde på brugbare idéer til fremtidig arbejde.
03	Udvælgelse af idé // den lille forretningsplan // fremlæggelse Læringsmål: At gå lidt mere i dybden med en idé. Lære hvordan man tjekker markedet ud. Egen kapacitet = kan vi virkelig åbne en hotelkæde?
04	Markedsføring // prototypeudvikling // fremlæggelse Læringsmål: Forståelse for de forskellige kanaler og målgruppe
05	Økonomi Økonomi // prissættelse// budget // prototypeudvikling // fremlæggelse Læringsmål: Øget forståelse for indtægter og udgifter; hvad skal ens produkt koste, og hvordan tjener man overhoved penge?
06	Individuel coaching ved mentorer // prototypeudvikling // fremlæggelse Læringsmål: At man kan komme langt ved hjælp af netværk, tale med andre om sin idé.
07	Oprettelse af CVR, Skat, Moms // bogføring prototypeudvikling // fremlæggelse Læringsmål: Øget forståelse for alle de ting man skal huske, når man skal starte sin virksomhed op.
08	Præsentationstræning // fremlæggelse Læringsmål: Øget selvtillid i at stå foran andre
09	Generalprøve og finpudsning af præsentationer
10	Finale for dommerpanel bestående af virksomheder & diplomoverrækkelse
11	Afslutning med hygge og evaluering

BILLEDER FRA LAB

